

Апстракт: Ни после пет деценија развоја, наука социјалног рада у нас није успела да изгради ваљану – филозофски фундирану епистемолошку парадигму, што се непосредно рефлектује и на превентиву алкохолизма, као њен битан категоријални сегмент. Занемарујући комплексну природу превенције алкохолизма, примарно из домена социјалног групног рада којим се углавном баве лекари психијатри, осим медицинско-психијатријског аспекта, све остале димензије овог раширеног друштвеног зла (сазнајне, вредносне, васпитне, обичајне, културне, моралне, естетске и многе друге дубоко социјално-егзистенцијалне) остају ван истраживачког домаћаја. Насупрот томе, једини целисходни приступ превентиви у социјалном раду јесте њено мултидисциплинарно разматрање у форми дијалектичког тоталитета, засновано на мноштву теоријских извора (до сада апсолутно неискоришћених). Захваљујући синергији њиховог сазнајног искуства хуманистичка социјалног рада се мора (зарад сопствене аутентике) нужно позабавити вредносним преиспитивањем квазинаучних „новина”, постулирајући аутентичну *футурологију* која подразумева теоријско сазревање (операционално-технички-упутствених) методика социјалног рада у епистемолошки-научно утемељене методологије.

Кључне речи: превентива, алкохолизам, социјални рад, футурологија

Увод

Различити покушаји сагледавања крајње комплексног проблема алкохолизма у области теорије и методологије социјалног рада, готово законито пренебрегавају озбиљније суочавање са његовим превентивним аспектима, што чини један од кључних „камена спотицања” за успешност организовано-стручног суочавања са овим, у ширем друштвеном контексту, укореењеним злом. У нашем научно заснованом социјалном раду све до данас, у третману алкохолизма апсолутно доминира медицинско-психијатријски приступ, по природи ствари усмерен на здравствене узроке и последице, што непосредно исходи из чињенице да се овом појавом и њеним научним разматрањем уопште, па и у области социјалног рада, примарно баве лекари психијатри. Уз свесност да примена овог медицинског модела има своју нужну оправданост, намеће ми се, упоредо с њом,

* Др Милан Петричковић, ванредни проф., Факултет политичких наука у Београду; e-mail: rilski@verat.net

и реалитет да алкохолизам није само здравствени проблем, већ и породични, морално-вредносни, педагошко-андрагошки, једном речју дубоко социјални, животно-егзистенцијални проблем појединца и заједнице у којој он обитава.

Та мултипликованост алкохолизма којој се приступа углавном и једино из угла медицине у области социјалног рада, пресудно и спречава њене научне посленике да уђу у сложена противуречија предупређивања, контроле и усмеравања ове појаве, што значи да науци социјалног рада мањка епистемолошка фундираност превентиве као суштинске методске парадигме у стручном одношењу према алкохоличарима, која је иначе много шира и усложњенија од фаворизовања само једног од многих – здравственог сегмента. Неразвијен и симплификован приступ превенцији овог проблема, заробљен у сазнајно-апоричне¹ стеге, логично намеће више питања која сежу у саму теоријско-филозофску бит науке социјалног рада и њених домета *научног предвиђања* и *пројектовања*, а онда и практичног утицаја и футуролошког усмеравања конкретних појава и процеса којима се, као предметним садржајем у том смислу, она бави.

На шта се односи заправо појам превенције, колико је сложен а неразвијен, колики је његов значај и нужност будућег апсолвирања у области социјалног рада, као и који су то валидно-употребљиви научни извори осим медицинско-психијатријских, јесу питања која овај текст има намеру да постави и делимично појасни на примеру алкохолизма.

Постоји ли превенција алкохолизма у стручном социјалном раду?

Нужан услов за давање целисходног одговора на питање о постојању, модусима и квалитативној суштини превентивног односа према сложенем проблему алкохолизма у оквиру стручних активности социјалног рада, свакако се односи на појашњење суштине самог појма превенције. Другим, једноставнијим речима исказано, да би се разматрали превентивни аспекти социјалног рада према алкохолизму, неопходно је сазнајно појаснити и у семантичко-логичком смислу прецизно појмовно одредити лексему – *превентива*, тј. шта она значи, на шта се односи, шта она подразумева и шта покушава да језичким симболима обележи и спецификује?

¹ Термин *анорија* обележава појмове попут збуњености, беспомоћности, нејасноћа, логичних тешкоћа, сумњивих, спорних и недоречених сазнајних предметности. Прим. аут. М.П.

Само на тај начин, прецизирана мисаона сложеност, у својој противуречној природи појма, може да буде гносеолошко полазиште и у случају превенције алкохолизма, чије антиципаторске корене за науку социјалног рада (под условом да се они увиђају, разабирају и досежу) усађује незаобилазни Хегел познатим ставом о *значају развијености појмова за једну науку*, јер се само на њиховом нивоу, тј. преко њих – појмова, могу изводити мисли, и то тако да се те мисли самима собом могу и морају оправдавати. (Хегел, Г.В.Ф.; 1974:50). При том, долази до реципроцитета условљености расуђиваних појава и њима саобразног предмета, с обзиром да се „појам као мисаона целина односи управо на предмет о коме се промишља, тј. на његове пресудне карактеристике по којима је и распознатљив од других предмета промишљања”. (Петричковић; 2006:92) Ето довољног разлога за појмовно одређење превентиве у овом контексту.

Најчешће термин *превентива* обележава појам *спречавања, предупредивања и предохране* појединих догађаја, појава и процеса, при чему се акцентује „*спречавање дејства супротне стране*”, „*долажење некога или нечега пре неког другог или нечега*”, тј. „*полазак неком догађају у сусрет и деловање пре његовог збивања управо њега имајући у виду*”. Ти различити облици спречавања се односе на разноврсне области људске праксе попут унапређења и заштите људског здравља – дакле у области медицине, кривичног права па све до контроле и спречавања ратовања.

Када се овај појам сагледа у области социјалног рада, лако се уочава изостанак његовог теоријско-методолошког фундаирања, при чему се њиме категоријално оперише на приземном нивоу испразне формално-техничке употребе, тако што се сва његова разуђена и на дубоким контроверзама саздана онтолошка нутрина, (о којој ће више речи бити касније) стерилно и вулгарно „методички” своди на углавном, у некој временској перспективи, планиране покушаје спречавања нежељених појава: малолетничке делинквенције, брачних проблема, сиромаштва, незапослености као и наравно овде фокусираног алкохолизма. Тако превентива као изузетно важан појам из категоријалног апарата науке социјалног рада, своју теоријско-филозофску потку гради, како би „савремени” посленици у области рекли, као „причу” или „ствар” која се у „доброј” пракси подразумева као покушај најпростијег спречавања. У одсуству научне разборитости и креативног одгонетања прикривеног суштаства ту се превиђа једноставна чињеница да „добра” праксу мора да детерминише добра и кохерентна теоријска подлога, која би, истородно као и у другим наукама, до танчина разрадила и у систем научних појмова и категорија хуманисти-

ке социјалног рада уврстила и систематизовала, конкретно, појам превентиве у свој њеној комплексности.

Каква је у смислу теоријско-методолошке развијености превентива алкохолизма којом се у пракси баве социјални радници, логично је питање које исходи из до сада реченог?

Као и у случају осталих појава које се налазе у фокусу професионалне делатности социјалног рада, и превентива алкохолизма представља директни продукт досегнутог степена научног развоја ове делатности. То значи да је квалитет превентивног социјалног рада са алкохоличарима у теоријско-методолошком смислу *пресудно детерминисан нивоом епистемолошке (не)изграђености превентиве као научне категорије*. Најсигурнија метода констатовања стварног стања научне заснованости превентиве алкохолизма у социјалном раду – у духу научне објективности – свакако је анализа постојеће публиковане научне грађе на ову тему; тј. констатовање ко је од научног кадра и шта је у квалитативном смислу обрадио и као теоријски фондус понудио „практичарима”² социјалног рада?

Овде се већ јавља ризик нелагодности за већину научних ауторитета из домена социјалног рада, (како оних који су стварали у прошлости, тако и оних који стварају у садашњости) јер се недвосмислено може констативати више него скроман научни опус оријентисан на дубље логичко-семантичко, теоријско-филозофско и из њих творено методолошко-методичко фундаирање превентиве примењене у социјалним раду са алкохоличарима. Неправедно би било изоставити вредне пионирске публикације о превентиви алкохолизма у нас, који су, нажалост, упркос потенцијалу инспиративног истраживачко-аналитичког узора, остали неискоришћени као подстицаји за даља сазнајна апсолвирања у пољу науке социјалног рада. Конкретно мислим на антиципативно-теоријске поставке превентиве проф. др Ива-Растимира Недељковића, које се у нашој науци социјалног рада једине базирају на дијалектичком тоталитету разматрања ове категорије, чиме овај аутор непогрешиво отвара суштинске проблеме превентиве, замеће њено појмовно-категоријално и теоријско-филозофско фундаирање, и сасвим јасно методологију као стожер практичног рада. Вредне пажње су и неколико објављених књига истраживача-публицисте Радула

² У складу са дијалектичким принципима гносеологије, противник сам круте поделе на теоријске и практичне сегменте универзалне делатности социјалног рада, који се по мом дубоком уверењу само у контроверзном јединству противуречија могу ваљано појмити. У овом контексту термин „практичари” потенцира операционалну примену превентивних активности које обављају социјални радници у третману алкохоличара. Прим. аут. М.П.

Јовановића, које децидирано потенцирају *значај примарне превенције алкохолизма* и развој њему саобразне *програмске оријентације* и, подвлачим, *методологије*!³

Шта за то време на пољу истраживања превентиве алкохолизма раде остали ствараоци који са позиција делатности социјалног рада приступају овом компликованом проблему? У највећем проценту превентиву прихватају као нешто што се подразумева у смислу спречавања алкохолизма, без икакве даље, дубље и свестраније теоријске анализе која би за циљ имала да открије и (осим спречавања) његове остале, латентне аспекте. С тим у вези, углавном у оквиру групног социјалног рада и његовом сегменту који се тиче третмана алкохоличара, присутно је оперисање категоријом превентиве, и то из медицинског угла психијатрије, пошто су лекари психијатри законито бирани као универзитетско наставно-истраживачко особље за ову тематику. Проблем овако саздаоног гносеолошког приступа се јавља када се у обзир узме чињеница да превентива алкохолизма у сфери социјалног рада апсолутно није само медицински проблем, већ вишеслојно мултипликована и израженим противуречјима детерминисана недаћа, чија садржајна бит изискује, осим психијатријско-медицинског, и многе друге приступе иманентне факторима потенциране сложености.

Та тенденција има везе са мојим (усамљеним, издвојеним и од многих неразумљивим у науци социјалног рада) питањем: *када ће методике социјалног рада – са појединцем и групом, као техничко-операционалне основе да прерасту у аутентично научно фундиране методологије?* Једна од категорија чија (не само медицинска) већ многоврсна свестрана анализа би свакако допринела том методолошком учвршћивању јесте и овде фокусирана превентива алкохолизма чији озбиљан епистемолошки развој би морао да разоткрије и *онтолошке, телеолошке, антрополошке, аксиолошке, социјалне, етичке па и естетичке димензије*,⁴ овог, за преображај људске егзистенције, погубног проблема.

³Шире о овоме погледати: Радул Јовановић, *Примарна превенција болести зависности, програмска оријентација и методологија*, Београд, 1980, Институт за алкохолизам и наркоманије – Београд.

⁴Чини ми се значајним да као илустрацију креативног теоријско-филозофског (и његовог сегмента – естетског) сагледавања проблема алкохолизма са извора књижевног стваралаштва, подвучем овде публикацију Радула Јовановића насловљену као *Књижевно стваралаштво и алкохолизам*, изд. Институт за алкохолизам Београд, Трибина против алкохолизма Београд, 1971. прим. аут. М.П.

Овде, подстакнут епистемолошким сиромаштвом обраде превентиве алкохолизма, с намером отварам једну од круцијалних теоријских празнина савремене науке социјалног рада, која се у одсуству аутономне обраде сложених и многоврских димензија категорија којима оперише, *симплификује на поједине њихове аспекте, безразложно их фаворизујући као главне и једине*. Тако се логички вулгарно у теорији и пракси социјалног рада устаљују као уобичајене, погрешне методичке поставке – у овдашњем примеру превентиве алкохолизма – оличене у психијатризацији,⁵ чија је суштина да у сазнајној немоћи разоткривања крајње комплексне појаве, то наводно чине само на основу медицинске гране психијатрије.

Тако се, као и код других појмовно-категоријалних варијабли којима се бави наука социјалног рада, и у случају превентиве алкохолизма јављају последице непостојања њене филозофске парадигме која је *conditio sine qua non* свестраног и дијалектички продубљеног истраживања ове појаве. Управо се та филозофска основа – несхваћена и презрена од просечних и испод просечних научника у области (којих је и највише) практично потврђује као нужна и, за изучавање превентиве алкохолизма – незаобилазна, јер само она може захваљујући својој универзалној сазнајној природи да успешно улази у латентност ове противуречне појаве. Кључни кривац тог ниҳилизма према филозофском промишљању као плодној епистемолошкој основи науке социјалног рада је свакако њено непознавање (боље рећи ноторна неписменост), које у форми интелектуалног потискивања лажно санира комплекс незнања умишљених „савремених” мислилаца, који не разазнају њену сазнајну вредност. Жалосно поистовећујући филозофски приступ са некаквим апстрактним, метафизичко-бесплодним мисаоним спекулацијама њима измиче чињеница да свака наука темељ своје епистемологије гради баш на тој *филозофској парадигми коју твори*, ништа друго до *многоврски аспекти свесадржајног сагледавања, тумачења и објашњења појава* у њиховом противуречију. Јасније исказано, та филозофска основа универзалног сагледавања истраживаних појава, конкретно превентиве алкохолизма у социјалном раду, базира се, не на сазнајно стерилном и бесплодном „филозофирању” поводом њега, већ на његовом поимању као тоталитета у који се једино може продрети са позиција *сазнавања, откривања суштине-битка, вредновања, методологије, морала* и сл. Када би знали да такав мултипликован приступ (који једи-

⁵ И многи други крајње сложени појмови и категорије из домена науке социјалног рада бивају апсолутно симплификовани и немоћно тумачени кроз сазнајну призму најчешће психологије и социологије. Прим. аут. М.П.

но може да открије садржајност истраживаног проблема) чини есенцију филозофске парадигме науке социјалног рада, вероватно би „савремени” мислиоци, као њени закleti противници и непознаваоци, с њом у вези променили став!

Уместо упрошћеног третирања превентиве алкохолизма у социјалном раду чија теоријска основа почива на једностраном-спецификованом медицинском моделу спречавања, који фокусира само један (здравствени) сегмент ове појаве, преточен у методичке обрасце социјалног групног рада са алкохоличарима, заснованог на „позајмљеним” клиничким методама и техникама, наука социјалног рада би морала прво да увиди значај сопственог епистемолошког фундирања кроз изградњу појмовно-категоријалног апарата до кога се једино може доћи на основу филозофско дијалектичке мисли (*гносеолошке, онтолошке, аксиолошке, методолошке, антрополошке, етичке и естетичке*). Само на тај начин, превентива алкохолизма у пракси социјалног рада неће бити заробљена у скромне оквије методичко-техничких образаца спречавања, насупрот којих се налази раскошан потенцијал теоријског разматрања ове појаве сагледан из угла више научних дисциплина, чија му разноликост гносеолошког откривања прикривене суштине и даје квалитет филозофске парадигматичности која га истражује у његовој целовитости.

Имајући ово на уму, збуњује чињенични апсурд да наука социјалног рада у нас (после пет деценија) још увек није успела да развије ваљану филозофску парадигму, у оквиру које би се продубљено на искуству многих научних извора, у својој комплексности, тумачиле различите појаве, попут превентиве алкохолизма о којој је овде реч. А и како би, када царује интелектуална инфериорност већине научних посленика социјалног рада који не увиђају нужност овде потенциране филозофске парадигме, што се живописно читава у сфери образовних реформи кроз њихов став да на докторским студијама нпр., као кључне дисциплине треба да фигурирају (у тексту већ потенциране) методике, чија је суштина у практичној, операционалној, дакле техничкој примени. Као изборне дисциплине, по њиховом мишљењу, подвлачим на докторским студијама, будућим докторима науке – научницима, треба у неком ограниченом обиму, ако остане простора, презентовати теорију и филозофију социјалног рада које би у предмету свог истраживања управо обрађивале многе појмове (међу којима и превентиву) у њиховој сложености, што и даје научни дигнитет делатности и пракси социјалног рада! У недостатку елементарног научног расуђивања, прожетог владајућим трендом савременог епигонства, беспоговорним веровањем у интелектуалну идолатрију западне науке пра-

ћену мегаломанском умишљеношћу, наши „савремени експерти” падају у замку софистичке дилеме о већој значајности (вредности) кокошке или јајета, тј., теорије или праксе, при том не разлучујући да **сврсисходне методике настају као директни сазнајни продукт сврсисходних теорија, тј. да се ова два квалитета стапају у синергији недељиве двојединствености!**

Погледајмо у наставку текста шта то значи конкретно када се ради о превентиви алкохолизма у социјалном раду, тј., како се овом питању може прићи а да се не симплификује на једну димензију медицинског спречавања, голу методичку примену, и у недостатку теоријске основе, принудну импровизацију лишену научне тежине.

Футуролошке димензије у истраживању превентиве

Превазилажење ригидног приступа превентиви алкохолизма у социјалном раду свакако захтева сазнајно расуђивање које у овој комплексној категорији, осим једино фокусиране одлике спречавања, у њему разоткрива и остале, углавном за науку социјалног рада, тајновите сегменте. Антиципирани аспекти превентиве суштински се односе на *сложену категорију будућности*, што насупрот нерасположењу научног кадра у сфери социјалног рада према филозофској мисли, не може ту мисао да као нужно-разбориту одбаци, с обзиром на усложњену природу овог важног проблема кроз историју филозофије који се твори у дихотомији *детерминизма и индетерминизма*. Колико је човек као делатник завистан од унапред предодређене му судбине, у смислу њеног мењања или немоћи да било шта учини поводом ње, крупна је филозофска дилема, с којом се у спрези налази превентива, која тражи, дакле, дубље филозофско промишљање. Тим пре што је у логичком смислу превентива крајње противуречна, јер се, како неки мислиоци истичу, као предмет сазнања односи на будућност као емпиријску датост, која само наводно (фиктивно) постоји. Како у реалитету појавности апсолутно у материјалном смислу објективизације будућност не постоји, превентива нема никакав стваран предмет истраживања над којим би се изводио сазнајни процес; чиме је осуђена да буде наука о ономе што не постоји, што је и чини испражњеном од смисла, на шта је давно и француски филозоф Блез Паскал указивао.

Без обзира на ове сазнајне контроверзе, будуће појаве и процеси свакако завређују истраживачку пажњу са превентивних позиција што се налази у домену тзв. „науке будућности” – *футурологије* коју је термино-

лошки издвојио немачки социолог О. К. Флехтајм 1943. год., подразумевајући под њом систематски и критички дискурс истраживања различитих проблема будућности. С тим у вези, треба приметити да се до данас тим питањем као дефинисаним предметом истраживања не бави једна засебно фундирана наука, већ свака за себе у складу са својим предметом и методама настоји да поједина питања од сопственог значаја сагледа у контексту непознате и изазовима бремените и умногоне непредвидиве будућности.⁶

Футурологија као специфичан сегмент конкретне науке истражује могућу будућност, покушавајући да *прогнозира* на скали пожељног у опсегу од – највероватнијег према мање вероватном и невероватном, и то у датом нормативном контексту – полазећи (када су хуманистичке науке у питању) од социјалних идеала, потреба и норми, са циљем досезања и одржавања најпожељнијег стања будућности. Управо то најпожељније стање као будућа задатост чини есенцију превентиве, која се мора истраживати у нераскидивој вези са *планирањем, програмирањем, пројектовањем и предвиђањем*, што кроз мислену праксу води планском усмеравању и контроли будућег које се у науци као позитивистичка теоријско-методолошка тенденција изразитије устаљује од Огиста Конта⁷ надаље.

Овде отворени футуролошки аспекти свесног и сврсисходног делатног одношења према будућим догађајима и процесима сасвим јасно ниподаштавају истраживачки тренд превентиве у нашој науци социјалног рада, прецизно нудећи – конкретно раду са алкохоличарима, осим спречавања, и друге есенцијалне квалитете превентиве као сложене методолошке категорије. У питању је битан сазнајни моменат, на кога је у науци социјалног рада, у складу са својим филозофским образовањем, једино и могао да укаже проф. Ив-Растимир Недељковић, подвлачећи да је *осим спречавања нежељених појава, превентива немогућа без подстицања оних које су у узрочно-последичним релацијама пожељне* и у духу хуманистичког остварења човека и нужне. (Недељковић; 1982:189) Подстицање се може разумети под условом да се сагледа у контексту круцијалних футуролошких димензија: *планирања, програмирања, пројектовања и предвиђања* путем којих, од цивилизацијског искона човек покушава, при-

⁶ Будућношћу као предметом промишљања баве се филозофи и социолози 20. века: Шпенглер, Тојнби, Ернст Блох, Тејар де Шарден. Атрактивност овог питања може се илустровати податком да у свету излази велики број публикација. Прим. аут. М.П.

⁷ Познати став о *синтези предвиђања и превентиве* Огист Конт је изразио речима да човек „*Из науке – предвиђа; из предвиђања – делује*”. Шире погледати: Auguste Comte, Philosophie Positive, tom 1, ed, Ern, Flammarion, Paris, 1929, str. 38. Прим. аут. М.П.

мерено степену остварене свести, да контролише, мења, усмерава и преображава властиту егзистенцију и свет око себе.

Обично се у футурологији тај подстицајно-преображавајући сегмент превентиве компаративно сагледава са појмом *futurible* – позајмљеним од шпанског теолога Молине, којим је он изражавао гледиште које оставља *будућност њеној неодређености, при том дајући јој профиле вероватније од других*. Обележавање будућег овом терминолошком одредницом први је усталио Бертран де Жувенал чинећи га препознатљивим по истоименом називу збирке *Futurible*, првој у Француској вероватно и у свету.⁸ У формалној логици *futurible* чине класу елемената који имају двоструко обележје:

- број елемената је бесконачан јер се класа не смањује протоком времена;
- класа зависи од времена, што ће рећи трансформише се са њим; неке будућности нестају, друге се рађају.

Футурибле нису *бесконачност могућих алтернатива које долазе међу свим замисливим будућностима, него само оне које структуралне извесности развоја не искључују априори*. Ове извесности су релативне по домету – краткорочне, средњорочне и дугорочне; затим, засноване су на природним законима, ресурсима, технологији и на културним творевинама – закону, моралу, принципима и сл. (Грас; 1997:2–3).

Предвиђање као основа превентиве разликује се од *футурибли* утолико што је *директно повезано са акцијом*,⁹ при чему у конкретном нормативном контексту селекује циљеве и средства за њихово практично остваривање, што му даје виши квалитет у односу на контемплативну метафизику уочених евентуалности, наспрам којих посматрач остаје неутралан, егзистенцијалним ситуацијама препуштен објекат. У том смислу, руски истраживач Игор Бестужев – Лада, предложио је да се „науком о предвиђању” назове знање које се тиче *уједно и средстава и метода предвиђања*, и усредсређивало би се на елементе које ниједна наука не узима за предмет, што у ствари има дубоку везу са облашћу футурологије, схваћене у смислу *планирања и организовања* социјалних односа (друштвених система). Духовне активности ове врсте подразумевају критички осврт према синтези филозофских планова будућности, с чим у вези је А. Хаксли увео у филозофију историје прошлости израз *Етернитологија*

⁸ Bertran de Žuvenel, *Futurible – Analyse et Prevision, IV*, 1967. str. 545–556.

⁹ Бавећи се овим питањем Фред Ајкл у раду под насловом *О епистемологији друштвених предвиђања* говори о предвиђању као *водичу за акцију*. Прим. аут. М.П.

која се односи на праћење релативне константности појава, где у методолошком смислу долази до спајања теорије и праксе са научном прогностиком и практичним планирањем, што чини претходницу данас веома разгранате тзв. науке о науци.¹⁰

У данас актуелној футурологији постоји мноштво истраживаних концепција које је врло тешко детаљно и прецизно систематизовати у смислу теоријско-методолошке дорађености и препознатљивости, пошто се оне узајамно преплићу, надопуњавају и кроз варијације у „новим модусима” понављају.¹¹ Зарад прегледности, у складу са теоријским постулатима футурологије чини ми се да је најцелиходније при будућем разматрању превентиве у социјалном раду све их подвести под две велике методолошке категорије:

а) екстраполацију и пројекцију и

б) тенденцијски сценарио путем тврђих хипотеза. (Грас; 1997:14)

Ове методолошке оријентације усмерене ка пројектовању будућности у пожељном правцу човековог развоја садрже у себи много њима саобразних приступа путем којих се практикује тежња за планским усмеравањем, контролом, променом и преображајем постојећег – тренутно датог у задато – тренутно непостојеће, а могуће. У складу са ограниченим простором и природом текста, овде нема потребе да поменуте методолошке форме шире анализирам и рашчлањавам, већ ћу се на њих, у потреби контекста, враћати у наставку текста.

Футурологија социјалног рада – будућа визија или илузија у превенцији алкохолизма

Само летимичан осврт на сложену теоријску основу превентиве, садржану у научној номенклатури мултидисциплинарно засноване футурологије, има за циљ да у форми реалне илустрације потврди у тексту изнети

¹⁰ У том циљу после II св. рата настала је посебна дисциплина и у многим државама истраживачки центри, као нпр., у САД-у – *Institute for Future, Rand corporation, Hudson Institute*); Овом врстом истраживања у Русији се баве *Прогностички институти за планирање*, док у Немачкој делују сличне институције у Хамбургу, Хановеру и Берлину. Прим. аут. М.П.

¹¹ У нашој науци социјалног рада о методама превентиве пише проф. др Ив Растимир Недељковић, који указује на *методу корелационе анализе, методу „оцене експерата” делфијску методу, методу планирања мреже дејстава, методу моделирања и методу разраде сценарија*. Прим. аут. М.П.

став о симплификованом приступу овој категорији у науци социјалног рада. У одсуству намере да детаљније обрадим појмовно-категоријални апарат футурологије тзв. „науке о наукама” оријентисане на свесно контролисање и усмеравање будућности, подвукао сам само неке од многих основних аспеката у истраживању ове појаве, са сврхом супротстављања у науци социјалног рада раширеној навици погрешног упрошћавања овог изузетно комплексног појма.

Конкретно за превентиву алкохолизма третирану из дискурса науке социјалног рада, овде изнета грађа о вишедимензионалности превентиве отвара више значајних сазнајних недоумица које у свом досадашњем развоју ова хуманистичка област није успела да уочи и развије. Полазна препрека, која ће и убудуће успешно ометати парадигматично постулирање епистемолошке основе науке социјалног рада и њених научних дисциплина, па и социјалног групног рада који се (на свој начин) бави превенцијом алкохолизма, је у одсуству филозофске културе, једино могућа варијанта слепог презумања из сродних хуманистичких наука, најчешће медицине, доступних методичких образаца. Њихова специјализована форма можда задовољава медицински третман алкохолизма који се одвија под патронатом лекара психијатара, али у пракси социјалног рада то ни издалека не може да одговори захтевима, јер, још једном понављам, осим здравствених фактора, социјални радници би требало да се баве и многим другим факторима из домена своје стручне компетенције.¹²

Нимало случајно етернитолози у дилемама око развоја футурологије као засебне науке, или у оквиру сваке науке понаособ, често потенцирају комплексан приступ заснован на *логици, гносеологији, онтологији, методологији научног предвиђања и изради прогнозе, као и аксиологији и етици*.¹³ У први план се истичу сви они филозофски извори чији се значај глобално (осим часних изузетака) не распознаје и у незнању не признаје у данас актуелној науци социјалног рада, што интелектуалне конформисте и нагони у нужди стваралачке ограничености да се окрену једино могућем начину квазинаучног приступа било којој врсти превентиве – па и алкохолизма, беспоговорном преписивању и усвајању стручних сазнања из оквира – примарно психијатрије. Због тога, бављење превентивом (уопште) па и алкохолизма у науци социјалног рада остаје периферно питање

¹² Охрабрује чињеница да покушаји свестранијег сагледавања проблема алкохолизма иду хедују оперисањем термином *филозофија*. Са овим у вези погледати наслов *Филозофија лечења* у књизи *Алкохолизам, терапијски концепти и пракса*, Љубица Стојковић, Томислав Седмак, Завод за уџбенике и наставна средства – Београд, 2003.

¹³ Шире о овоме погледати: Ален Грас, *Футурологија*, цит. дело.

које се годинама истражује кроз константно понављање пар фраза, погрешно у квалитативном смислу минимизираних у ограничене оквиру методике групног социјалног рада, без утемељене теоријске основе.

И овде ћу, с превентивом алкохолизма у вези, по ко зна који пут констатовати неопходност епистемолошке изградње науке социјалног рада, која почива на теоријско-филозофској обради конкретних појмова и категорија. Апсурд је да се после пет деценија значајно питање попут овога није **методолошки фундирало и уградило у методiku социјалног рада**, па је она принуђена да се ослони на једино сазнајно искуство којим располаже, а то је медицинско искуство. Овде отварам једно од посебно значајних, а болних питања данашње науке социјалног рада, које се тиче теоријског сазревања њених дисциплина које *никако да превазиђу ниво просте техничке примене из других наука позајмљених метода и техника*. За разлику од тако конципираних методика, пледирам, опет са позиција филозофске парадигматичности теорије социјалног рада, *многа озбиљнијим методологијама које надилазе симплификовану операционализацију као механичку примену*, **кроз развој сопственог појмовно-категоријалног система, исказа, судова, мисаоних премиса, закључака, хипотеза, принципа, вредности, метода, закона, као и свих осталих методолошких сегмената који творе једну науку**.

Шта то значи када је превентива алкохолизма конкретно у питању? Да ли је заправо њу могуће методолошки утемељавати, или је то само илузија некакве апстрактно замишљене футурологије? И превентива алкохолизма и сви остали сложени проблеми којима се баве социјални радници, у складу са научним узусима, морају да се из стадијума имитирања, од других наука преузетих техника, преображавају у самосвојне методологије, што је једино могуће остваривати кроз стрпљив процес истраживања на *искуству многих теоријских извора који саобразно свом спецификуму омогућавају мисаоно-филозофски продор у њихов тоталитет*. Да не буде забуне, то филозофско, ма колико непознато и мрско нашој науци социјалног рада, подразумева оно – латентно у „природи ствари” – мудро распознато и (кроз различите аспекте) у својој контрадикторности рашчлањено и појашњено. Остварљивост тога захтева слојевито сагледавање појаве као целовитог објекта сазнања, његове суштине, метода долажења до истине о њему, вредносних димензија, етичке природе све до естетичких обележја.

Такав мултидисциплинарни приступ изучавању превентиве алкохолизма у социјалном раду једино доводи до свестранијег сагледавања ове категорије, што се на основу изнетих чињеница у тексту, у форми примера,

може и јасно илустровати. *Теорија сазнања* као филозофска дисциплина која се бави могућностима, начинима и границама сазнања нпр. омогућила је футуролозима да поставе дубоко скептично и противуречно питање о телеологији изучавања будућности, са којом је нераскидиво везана превентива као предмет истраживања, када она у тренутку истраживања не постоји; тј. да ли се ово питање може заправо са научних позиција уопште и истраживати? Преведено на разумљивији језик доступан непознаваоцима ослобођене мисли у области социјалног рада, избија им сваку аргументацију о испразности и непотребности оваквог судовања, с обзиром да дилемско расуђивање ове врсте зачиње крупно питање тзв. *пројектовања* унапред замишљених превентивних циљева. На основу дефинисаних пројекција предузете практичне активности потенцијално имају израженију целисходност у односу према усмеравању и обликовању узрока и последица алкохолизма.

До свестраније анализе квалитативне суштине превентиве алкохолизма која почива на дијалектичком противуречју јединства и борбе супротности – спречавања и подстицања у њиховом двојединству, може се доћи само кроз *онтолошко* разматрање њиховог скривајућег битка. И ова филозофска поставка да се превести на јаснији исказ који је усмерен ка *подстицајном планирању* читавог комплекса убудуће предузетих мера према узроцима и последицама алкохолизма. То планирање почива на *предвиђању* корелације између спречавања и подстицања, до кога смо и дошли захваљујући онтологији као филозофској дисциплини. Корак дубље у том правцу, апсолвирања нужности методолошког (уместо методичког) заснивања превентиве у социјалном раду, свестан ризика иритације интелектуалних комплекса неистомишљеника, чиним овде потенцирајући, већ – везане за алкохолизам – поменуте узроке и последице. Историја филозофије обилује разматрањима тог феномена још пре седам грчких мудраца, преко Спинозе, немачких идеалиста па до савремених мислилаца, што се обрађено у оквиру науке социјалног рада може врло успешно, теоријско-методолошки уобличити и имплементирати у практично примењене превентивне методе социјалног рада са алкохоличарима.

Без обзира на вероватноћу неразумевања, значајним за одбрану изнетих ставова, чини ми се да у овом контексту правим етиолошку спону термина *пројекција*, који се већ одомаћио у футурологији и без кога је немислииво истраживање превентиве, са филозофском идејом – предметном есенцијом етике познатом као „треба да”, која је у бити пројективна јер се односи на релацију између постојећег-датог, увек мање или више злог (пошто увек може бити боље) и задатог-замишљено пројективног-боље.

Овим питањем бавили су се многи мислиоци током историје филозофије, као нпр., Хуан Луис Вивес, хуманиста из 16. века, који каже да је прометејска величина човека садржана у томе што је он кадар *да буде друго него што јесте*, тј. да се утеловљује из нижих у виша бића; (Суходолски; 1972:390) као и Пико де ла Мирандола који је сматрао особеном човековом цртом то што *може да постане онакав какав усхте да буде*. (Орега, 1557:56) Ове ренесансне мотиве даље развијају немачки филозофи Фихте и Хегел разматрајући самоделатни активитет човека као његово задато самопројектовање које је услов хуманог преображаја и господарења сопственом егзистенцијом, што као теоријски извор истраживања може да буде врло инспиративан науци социјалног рада и њеном фундаирању превентиве.

Ма колико смело да звучи, износим поводом превентиве алкохолизма у социјалном раду лични став да и естетика, као филозофска дисциплина чијим сазнајним искуствима се обично затвара свеукупност сагледавања једне појаве, може конструктивно да допринесе њеном комплекснијем теоријско-методолошком разматрању. *Естетика* као дисциплина о феномену лепога се (између осталог) бави категоријама стваралачког преобликовања, потрагом за симетријом, хармонијом, складом, уравнотежењем, усаглашеношћу форме, односом делова и целине, пропорционалношћу, што када се разодене из езотеричног руха мудре мисли добија црте практичне препознатљивости. Третман алкохоличара је типична област у којој социјални радници покушавају да тај, цитирам, поремећај, кога обележавају несклад, дисхармонија, неуравнотеженост, нарушена хармонија и пропорција, (квалитети којима се примарно бави естетика) ублаже, контролишу или превентивно сузбију, што овој хуманој делатности даје обележје уметничког творства.¹⁴

Осим филозофских дисциплина, и остале хуманистички оријентисане научне области истраживања могу да буду од велике користи мултидисциплинарном уобличавању превентиве алкохолизма као и осталих проблема којима се баве социјални радници. *Антропологија, антропогеографија, културологија, хреологија, етнологија, етнопсихологија* и многе друге науке, саобразно својој предметној суштини, могу да дају искуствени допринос целовитијем третману превентиве у социјалном раду. Алкохолизам као практиковано отуђење-алијенација, утицај географско-климатских особености и културне аутентике на генезу алкохолизма, природа људских потреба и њена специфична измењеност код алкохоличара, зна-

¹⁴ Шире о овоме погледати: Милан Петричковић, *Социјални рад*, цит. дело. стр. 54–57.

чај обичаја, традиције, менталитета или религијских утицаја су само нека од обиља питања која недостају као сазнајне карике у ланцу разуђенијег упознавања сложености превентиве.

Такође, на први поглед апсолутно непотребно сазнање науци социјалног рада, садржано у *паремиологији* која се бави мудрошћу народних пословица, може да буде од користи теоријског фундаирања превентиве алкохоличара, с обзиром на то да луцидност народне мисли открива тежину алкохолизма и његове поједине превентивне аспекте. *Вино и мудрога помами*,¹⁵ пословица је која изражава народно искуство о штетним утицајима алкохола на расуђивање и „бистру памет”, као и на структуру потенцијалних алкохоличара међу којима се налазе и мудри. *Ласно је научити, него је мука одучити*, (Караџић; 1985:167) упозорава народни наук о укорењеној зависности коју неумереном употребом ствара алкохол, као и да *Вино не зна за срамоту*, што теорији социјалног рада сугерише врло битну етичку димензију алкохолизма која се тиче морала чији су сегменти поменута срамота (стид), преиспитивање моралне савести, кајање, праштање и њима сродни појмови. Паремиолошка судовања у обзир узимају и суштинске одлике превентиве, што сведочи пословица која опомињући на *правовременост* превентиве каже *Пре невоље се од зла лечи*, (Стефановић, Венцловић; 1966:394); или пословице које потенцирају могућност предвиђања: *По јутру се дан познаје*¹⁶ и *Од малена се види трн који ће да убоде*, (Вукановић; 1983:46); као и пословична мудрост која запажа бесмисао закаснеле превентиве: *Послије кише јапунце не треба*.

Свестраније сагледавајући могуће теоријске изворе од значаја за проучавање превентиве, можда није на одмет указати и на, по предмету истраживања, социјалном раду удаљене области, попут војних, научно заснованих доктрина које се баве питањима *тактике* и *стратегије*. Усмеравање и контрола будућих догађаја кроз превентивне активности на пољу војних пројекција, корисно могу да инспиришу социјални рад, с обзиром на то да отварају могућности развоја конкретних практично примењивих метода у правцу кретања у сусрет будућим околностима. Сазнајна потрага за лукавством довијања усмерила је ову истраживачку сферу ка мноштву теоријских извора, од којих овде издвајам као пример предајно искуство кинеског народа садржано у *стратегемама*. У питању

¹⁵ Ова пословица забележена је на терену Косова и Метохије. Прим. аут. М.П.

¹⁶ Варијанта ове пословице садржана је у књизи Татомира Вукановића – *Српске народне пословице*, Изд. Раднички универзитет у Врању, посебна издања, књ. 8. стр. 58. и гласи: *Из јутра види какав ће дан бити*. Прим. аут. М.П.

су животна начела, идеје водиље, и свакодневни егзистенцијални постулати сабирани током три миленијума борбе за голо преживљавање које обилује небројивим превентивним искуством умећа живљења и преживљавања упркос тешким околностима. Стратешко-тактичким вештинама вођено сучељавање са будућношћу садржано у кинеским стратегемама одатле, може бити од значаја за теоријско утемељење превентиве алкохолизма у науци социјалног рада, наравно под условом да се из фигурација изворних фолклорних симбола ослободе и епистемолошки обраде поједини универзални превентивни мотиви стратегема. *Одморан дочекати исцрпљеног непријатеља* је животни науч стратегеме који у вези спречавања будућих догађаја истиче значај тактичког момента употребе и мудре расподеле расположивих потенцијала и утрошене енергије; *На истоку галамати, на западу нападати* је искуствени образац вештог повлачења одређених потеза према усмераваној будућности; *Из ничега створити нешто* подразумева пројекцију жељених циљева на основу предвиђања; *Ако желиш нешто да ухватиш, мораш прво да га пустиш*, фокусира целисходност предузетих мера у противуречју појединих фаза и крајњег циља софистички усмераване појаве.¹⁷

Осим нужности систематичнијег теоријског развоја категорије превентиве у науци социјалног рада, за ефикаснију праксу третмана алкохолчара неопходно је преиспитивање глобалних вредносних основа данас актуелних процеса реформи система социјалне заштите који се непосредно рефлектују на све сегменте практичног обављања ове хуманистичке делатности. У систему разрушених вредносних норми и деградираног научног стваралаштва масовно се јављају квазиексперти и реформатори у области социјалног рада који са позиција идеолошког подобја и бескритичке послушности прихватају „савремена” (препоручена и споља наметнута) идејна решења у форми измишљених новина и важних научних открића. Главна карактеристика тих реформских програма је да се, у својој више сиромашној него скромној научној заснованости, с ниподаштавањем односе према сваком ранијем, пре њих примењеном решењу. Интересно мотивисани истраживачи у парцијалним пројектима, где је стручна компетенција последњи услов, умишљени реформском грозницом и лажном духовном харизмом, доносе готово законито неефикаснија решења од постојећих, олако ниподаштавајући и уништавајући тако све вредно из прошлости.

¹⁷ Шире о овоме погледати: Харо Фон Зенгер, *Стратегеме, умеће живљења и преживљавања кинеског народа – 36 стратегема из три миленијума*, Научна, Београд, 2001.

Ако би са позиција *километрије*, једне нове гране историје,¹⁸ историјско-компаративном методом реинтерпретирали значајне одлике превентивне алкохолизма, упоређујући прошла и савремена решења, констатовали би својеврстан апсурд. Наиме, у прошлости је на територији тадашње Југославије функционисала мрежа стручних институција и друштвених организација које су се бавиле примарном превенцијом алкохолизма, што је недвосмислено потврђивало глобалну бригу заједнице за овај раширен проблем. Поред надлежних медицинских установа, нпр. *Института за алкохолизам и наркоманије*, деловале су и друштвене организације: *Југословенски савез против алкохолизма*, *Црвени крст*, *Лига железничара*, *Савез синдиката*, што је све озбиљно пратила, и у превентивне активности се активно укључивала и држава преко надлежних друштвено-политичких инстанци.¹⁹

Међутим, данас савремене реформе осим компетентних институција за бављење проблемом алкохолизма не развијају никакве глобалне пројекције за супротстављање овом друштвеном злу, које би само синергичним потенцијалима заједнице могле да се потврде у својој превентивној сврхovitости. Теоријско-методолошка неразвијеност науке социјалног рада, научна ограниченост и филозофска неписменост умишљених реформатора, и, у друштвено-политичком контексту владајућа неолиберална незаинтересованост према хуманом разрешавању људских проблема у заједници где се човек третира као отуђени објекат у функцији капитала, резултовале су непостојањем озбиљнијег превентивно умреженог система чији би примарни циљ била превенција алкохолизма. Ма колико нестварно да звучи, чињеница је да је у прошлости друштво имало више слуха, хуманије принципе и, подвлачим, практичну свест о нужности теоријско-методолошког изграђивања превентивних активности у борби против алкохолизма.

¹⁸ Шире о овоме погледати: R. W. Fogel, S. L. Engerman, *The Reinterpretation of American Economic History*, Harper and Row, N. Y., 1971.

¹⁹ Осим побројаних институција којима је бављење превенцијом алкохолизма примарни задатак, у недалекој прошлости постојале су и друге институције које су се као секундарним питањем бавиле овим проблемом, као нпр. Институт за алкохолизам и наркоманије Србије; Савет против алкохолизма, наркоманије и пушења Србије, – *Институт за здравствено васпитање Србије*, *Институт за социјалну политику Србије*, *Републички завод за здравље Србије*, *Институт за криминолошка и социолошка истраживања Београд*, *Институт за ментално здравље Београд*, *Републички савет за безбедност саобраћаја Србије*, *Психијатријске клинике и психијатријске болнице*, као и *психијатријска одељења осталих здравствених установа*, *Војно-медицинска академија (Институт за ментално здравље и психијатријска клиника) Београд*, *Центри за социјални рад*, *Удружење социјалних радника Србије* и др. Шире о овоме погледати, Радул Јовановић, *Примарна превенција болести зависности, програмска оријентација и методологија*, Београд, цит. дело, стр. 84.

Закључна разматрања

Из свега до сада реченог, намеће се закључак да наука социјалног рада има мноштво теоријских извора, чија садржина обилује драгоценом истраживачком грађом о сложеном противуречју превентиве, која још увек остаје у потпуности неистражена. Последице тога су симплификовани приступи у социјалном раду којима, осим медицинског, измиче мноштво осталих аспеката превентиве што се директно одражава на квалитативну суштину стручног бављења овим проблемом. На темељима систематски фундиране филозофске парадигме хуманистике социјалног рада, која омогућава дијалектичко сагледавање категорије превентиве у њеном тоталитету, као негација тренутно датирајућег једностраног бављења овом појавом, нужно је развијати футуролошке основе.

Идентично свим другим наукама, и епистемологија социјалног рада би требало, зарад научног дигнитета, да у константном сазнајном процесу установљава и развија себи својствен појмовно-категоријални апарат. Само са мултидисциплинарних позиција превентива може бити у својој латентној природи сагледана као целовит предмет сазнања који има своју суштаствену, вредносну, методолошку, етичку и естетичку димензију, што омогућава установљавање конкретне предметности истраживања, принципа, метода и научних закона.

Осим тога, неопходно је разобличавање бесплодних спекулација самопрозваних научних ауторитета и буђење критичког става у области према пласираним научним, квазивредним, а епохално, од владајуће већине квалитативно минорних аутора, проглашаваним „открићима” – под новим називима скривених добро познатих појмова, што често зауставља истински напредак и деградира ионако ограничено развијену област социјалног рада у нас. Поразна је чињеница да у последњих неколико година реформске маније нема квалитетнијих и масовнијих научних скупова, јавних расправа и научних полемика поводом многих важних питања, попут овога о превентиви алкохолизма, што се директно одражава на квалитет његовог разматрања у науци социјалног рада. О квалитету објављене научне грађе типа ридера, преписаних статистичких табела и законских аката „скинутих” са интернет сајтова, хаотичним извештајима незавршених пилот пројеката које као највиши научни домет потписују, нажалост и срамоту, и поједини наставници универзитета, на овом месту избећи ћу сваки коментар!

Прихватање сврсисходних постојећих методских поступака који представљају логички изданак прошлих искустава и спону са будућим

пројекцијама превентиве алкохолизма, праћено истинским иновирањем кроз константност трагања за новим и ефикаснијим решењима, такође је битан фактор ваљане футурологије у овом сегменту социјалног рада.

Неостварење било које од наведених задатости спречиће превентиву алкохолизма и много других, у науци социјалног рада, недоречених категорија, да из стадијума теоријско-недоречених илузија прерасту у смислене научно-фундиране футуролошке визије.

Литература

- Вукановић, Т., (1983), *Врањске народне пословице*, Врање, Штампарија „Нова Југославија”.
- Вукановић, Т., (1974), *Српске народне пословице*, Врање, Раднички универзитет у Врању.
- Грас, А., (1997), *Футурологија*, превела Валентина Ручнов, Београд, Институт за политичке студије.
- Žuvenal, de V., (1967), *Futurible – Analyse et Prevision*.
- Јовановић, Р., (1971), *Књижевно стваралаштво и алкохолизам*, Београд, Институт за алкохолизам Београд, Трибина против алкохолизма, Београд.
- Јовановић, Р., (1980), *Примарна превенција болести зависности – програмска оријентација и методологија*, Београд, Институт за алкохолизам и наркоманије – Београд.
- Comte, A., (1929), *Philosophie Positive*, Paris, ed, Ern, Flammarion.
- Недељковић, Растимир, И., (1982), *Социјални рад*, Београд.
- Opera*, (1557), Venezia.
- Петричковић, М., (2006), *Теорија социјалног рада*, Београд, Социјална мисао.
- Стојковић, Љ., Седмак, Т., (2003), *Алкохолизам, терапијски концепти и пракса*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства – Београд.
- Стефановић-Караџић, В., (1985), *Српске народне пословице*, Београд, Просвета–Нолит.
- Стефановић, Венцловић Г., (1966), *Црни биво у срцу*, Београд, Нолит.
- Суходолски, Б., (1972), *Модерна филозофија човека*, Београд, Нолит.
- Fogel, R. W, Engerman S. L., (1971), *The Reinterpretation of American Economic History*, Harper and Row, N. Y.

Фон Зенгер, Х., (2001), *Стратегеме, умеће живљења и преживљавања кинеског народа – 36 стратегема из три миленијума*, Београд, Научна.
Хегел, Г. В. Ф., (1974), *Феноменологија духа*, превоо Никола М. Поповић, Београд, БИГЗ, Редакција „Култура”.

PREVENTION APORIAS OF ALCOHOLISM IN SOCIAL WORK

By Milan PETRICKOVIC

ABSTRACT

In spite of five decades of development, the science of social work in this country failed to build a valid – philosophically founded epistemological paradigm which is directly reflected on alcoholism prevention too as one of its essential categorical segment. Disregarding the complex nature of alcoholism prevention, primarily from the domain of social group work which is practiced mostly by doctors specialized in psychiatry, apart from the medicine-psychiatric aspects all other dimensions of this widely spread social peril and evil (cognitive, value judgmental, educational, customs related, cultural, ethical, esthetical and many other which are deeply rooted in social-existentialism) remain beyond the researchers' reach. Contrary to that, the only appropriate approach to prevention in social work is when it is regarded multidisciplinary in form of dialectic totality, based on the multitude of theoretical sources (absolutely under-utilized so far). Owing to the synergy of their cognitive experience the social work humanities must necessarily deal (for the sake of its own authenticity) with the value analysis of quasi scientific “novelties” postulating authentic *futurology* which implies theoretical maturity (operationally-technically-directional) methodics of social work in the epistemologically-scientifically founded methodology.

Key words: Prevention, alcoholism, social work, futurology